

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА:
ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО**

За загальною редакцією В.О. Онищенко та Г.В. Козаченко

Монографія

Том 1

Полтава
2016

УДК 338.24+65.012.8
ББК 65.9(4)98
Е 45

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка
(протокол № 26 від 30 серпня.2016 р.)*

Рецензенти: *Живко З.Б.* доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою менеджменту Львівського державного університету внутрішніх справ (м. Львів);
Рудніченко Є.М. доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту Хмельницького національного університету (м. Хмельницький);
Отенко І.П. доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою економічного аналізу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (м. Харків).

Е 45 Економічна безпека: держава, регіон, підприємство :
монографія : в 3 т. Т. 1 / Онищенко В. О., Козаченко Г. В., Птащенко Л. О.,
Погорелов Ю. С., Онищенко С. В., Завора Т. М. [та ін.] ; за заг. ред.
В. О. Онищенко та Г. В. Козаченко. — Полтава : ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка,
2016. — 280 с. : табл. 22, іл. 53.

ISBN 978-966-616-152-2

В монографії надано результати дослідження економічної безпеки держави, регіону, підприємства. Досліджено сучасні проблеми оцінювання видів безпеки та економічної безпеки в різних сферах та на різних рівнях економічної системи: проаналізовано підходи до оцінювання енергетичної безпеки країни, соціальної безпеки регіону, надано підходи до формування оцінної системи економічної безпеки підприємства, виявлено об'єкти оцінювання, переваги та обмеження наявних підходів. Розглянуто проблематику економічної безпеки банківського сектора в Україні: показано значення підвищення ефективності управління капіталізацією банків та інноваційності їхньої депозитної політики у забезпеченні економічної безпеки банків. Показано просторово-регіональний вимір економічної безпеки в аспекті розвитку сільських територій. Проаналізовано особливості латентного управління в системі економічної безпеки підприємства.

**УДК 338.24+65.012.8
ББК 65.9(4)98**

ISBN 978-966-616-152-2

© ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2016
© Онищенко В.О., Козаченко Г.В.,
Птащенко Л.О., Погорелов Ю.С.,
Бойко В.В., Вахлакова В.В.,
Волкова Н.І., Волкова В.В.,
Гавловська Н.І., Гасвський А.М.,
Івченко Є.А., Завора Т.М.,
Онищенко С.В., Чепурний О.В., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	C. 4
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ	6
<i>Онищенко В.О., Козаченко Г.В.</i> Оцінювання енергетичної безпеки країни.	6
<i>Онищенко С.В.</i> Інвестиційно-інноваційна безпека України: сучасний стан.	35
<i>Волкова В.В.</i> Забезпечення економічної безпеки банківської системи на основі підвищення ефективності управління капіталізацією банків	58
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ	77
<i>Бойко В.В.</i> Просторово-регіональний вимір економічної безпеки: аспект розвитку сільських територій.	77
<i>Завора Т.М.</i> Соціальна відповідальність як основа забезпечення соціальної безпеки регіону.	94
<i>Чепурний О.В.</i> Соціальна безпека: роль та значення у національній безпеці	111
<i>Завора Т.М., Чепурний О.В.</i> Діагностування стану соціальної безпеки регіону.	126
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА	139
<i>Птащенко Л.О.</i> Особливості латентного управління в системі економічної безпеки підприємства.	139
<i>Волкова Н.І.</i> Інноваційна депозитна політика банку як запорука економічної безпеки держави.	163
<i>Козаченко Г.В., Вахлакова В.В.</i> Об'єкти та підходи в оцінюванні економічної безпеки підприємства як основні елементи оцінної системи	184
<i>Погорелов Ю.С., Гавловська Н.І.</i> Вплив стратегічних орієнтирів вітчизняних суб'єктів ЗЕД на економічну безпеку зовнішньоекономічної діяльності підприємства. .	208
<i>Івченко Є.А.</i> Трансформаційні процеси в системі економічної безпеки підприємства .	236
<i>Гаєвський А. М.</i> Інновації як чинник економічної безпеки ВНЗ в Україні	264

ПЕРЕДМОВА

Дослідження економічної безпеки розпочалися в останні десятиліття, коли в Україні принципово змінився устрій економічної системи і відбувся різкий перехід від планової до ринкової економіки. Сьогодні економічна безпека активно досліджується у пострадянських країнах, а також у країнах східної Європи (Польща, Болгарія). Проте за цей період гострота проблематики економічної безпеки ніяким чином не зменшилася, а, навпаки, зросла.

Економічна безпека разом з якістю трудових ресурсів (персоналу), знаннями та конкурентоспроможністю економіки країни та її підприємств перетворилася на найважливішу характеристику стану економіки (країни, суб'єктів господарської діяльності), а її забезпечення – на найважливішу умову результативного розвитку.

Актуалізація проблематики економічної безпеки на всіх рівнях економічної системи (державна, регіон, підприємство) супроводжується намаганням осмислити явища та процеси в економічній безпекології, узагальнити та критичне оцінити напрацювання щодо оцінювання економічної безпеки, її забезпечення у різноманітних сферах, появою нових сфер, де питання безпеки є важливими, генерацією нових ідей, появою нових поглядів та думок, ідентифікацією нових об'єктів безпеки, таких, наприклад, як вища освіта та вищі навчальні заклади.

У наш час формується комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на тлумачення і пояснення явищ економічної безпеки, творче переосмислюються концептуальні та теоретичні основи її оцінювання, прогнозування та забезпечення, зміцнюється їхній зв'язок з управлінням, психологією управління та соціологією, виявляються і досліджуються загальні та специфічні об'єктивні закономірності організації та функціонування систем економічної безпеки різного класу, що надає цілісне уявлення про закономірності в її системному забезпеченні.

Сьогодні можна стверджувати, що накопичених знань щодо економічної безпеки вже достатньо для їхнього системного упорядкування та перетворення в межах нової галузі знань – економічної безпекології. Економічна безпекологія є молодого галуззю економічної науки, в межах якої досліджується економічна безпека національної економіки, регіону та підприємства, а також шляхи її забезпечення.

У науковій спільноті погляди на економічну безпеку держави, регіону та підприємства у межах економічної безпекології активно трансформуються зі споглядально-забезпечувальних на активно-

діяльнісні, які об'єктивізуються у вигляді сукупності взаємопов'язаних процесів, перебіг котрих здійснюється в межах об'єктивних і суб'єктивних обмежень, властивих досліджуваній системі.

Результати досліджень економічної безпеки внаслідок поєднання зусиль представників кількох наукових шкіл, надано у першому томі монографії під назвою "Економічна безпека: держава, регіон, підприємство". У наданих авторами монографії матеріалах є багато цікавого з наукової точки зору і корисного – з практичної.

Метою видання монографії є оприлюднення наукових здобутків щодо економічної безпеки різноманітних об'єктів. Результати досліджень економічної безпеки у монографії надано за трьома рубриками: економічна безпека держави, економічна безпека регіону, економічна безпека підприємства. Матеріали монографії охоплюють різноманітні аспекти економічної безпеки (забезпечення, оцінювання, тлумачення), її види і стосуються різних об'єктів безпеки (банків, підприємства, вищих навчальних закладів).

Автори монографії надали результати своїх досліджень, поставили проблемні питання, окреслили невирішені частини сучасної економічної безпекології. Надані наукові положення будуть корисними як для починаючих, так і досвідчених вчених, фахівців та аналітиків з економічної безпеки, знайдуть застосування у навчальному процесі. Результати дослідження економічної безпеки різноманітних об'єктів не є остаточними та абсолютними, вони можуть бути уточнені, доповнені, розвинуті та удосконалені. Тому автори будуть вдячні за міркування та пропозиції щодо тематики монографії.

Колектив авторів вдячний рецензентам рукопису монографії за висловлені побажання та всім тим, хто сприяв її публікації.